

Ehdotus hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kielilain 5 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kielilakia. Esityksen mukaan yksikielinen kunta voitaisiin kunnan valtuuston esityksestä valtioneuvoston asetuksella säätää kaksikieliseksi kesken sen kymmenvuotiskauden, jonka ajaksi valtioneuvosto on säätänyt kunnan yksikieliseksi.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä joulukuuta 2014.

PERUSTELUT

1 Nykytila ja ehdotetut muutokset

Kielilain (423/2003) 5 § 1 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella säädetään joka kymmenes vuosi virallisen tilaston perusteella, mitkä kunnat ovat kaksikielisiä ja mikä on näiden kuntien enemmistön kieli, sekä mitkä kunnat ovat suomen- tai ruotsinkielisiä yksikielisiä kuntia. 2 momentin nojalla kunta on säädettävä kaksikieliseksi, jos kunnassa on sekä suomen- että ruotsinkielisiä asukkaita ja vähemmistö on vähintään kahdeksan prosenttia asukkaista tai vähintään 3 000 asukasta. Kaksikielinen kunta on säädettävä yksikieliseksi, jos vähemmistö on alle 3 000 asukasta ja sen osuus on laskenut alle kuuden prosentin. Kunnan valtuuston esityksestä valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää kunta kaksikieliseksi seuraavaksi kymmenvuotisjaksoksi, vaikka kunta muuten olisi yksikielinen.

Kielilain mukaiset kielelliset oikeudet ja velvollisuudet määräytyvät pääosin kunnan tai muun viranomaisen kielellisen aseman perusteella. Erityislainsäädännössä säädetään kielellisistä oikeuksista eräillä hallinnonaloilla, jotka osittain poikkeavat kunnan kielellisestä asemasta. Perusopetusta ja päivähoitoa on järjestettävä molemmille kieliryhmille kunnan kielellisestä asemasta riippumatta. Kaksikielisen kunnan on tarjottava palveluja ja toimittava muutoinkin pääsääntöisesti molemmilla kielillä. Koska kunnan kielellinen jaotus määrittelee pääsääntöisesti kunnan asukkaan oikeuden saada palveluja kansalliskielillä ja muun muassa hallintoasian käsittelykielen, kunnan kielellisellä asemalla on olennainen merkitys kielellisten oikeuksien toteutumiseen.

Kuntien kielellinen asema on viimeksi määritelty valtioneuvoston asetuksella, joka on tullut voimaan 1.1.2013 ja on voimassa vuoden 2022 loppuun (valtioneuvoston asetus kuntien kielellisestä asemasta vuosina 2012–2022; 53/2013). Asetuksen mukaan Manner-Suomessa on vuonna 2013 kolme yksikielistä ruotsinkielistä kuntaa ja 30 kaksikielistä kuntaa, joissa ruotsi on enemmistökielenä 12:sta kunnassa. Muut Manner-Suomen kunnat ovat suomenkielisiä.

Nykyisessä asetuksessa yksi kunta on valtuuston esityksestä säädetty kaksikieliseksi, vaikka se muuten olisi yksikielinen. Asetuksen säätämisen jälkeen on noussut esiin kysymys siitä, onko valtioneuvostolla toimivalta muuttaa yksikielinen kunta kaksikieliseksi kesken sen kymmenvuotiskauden, jonka ajaksi valtioneuvosto on säätänyt kunnan yksikieliseksi. Tulkinnan mukaan valtioneuvosto voi kielilain 5 §:n nojalla riidattomasti muuttaa kunnan kielellistä asemaa seuraavan kerran, vasta vuoden 2023 alusta lukien, paitsi nykyisen kuntajaon muuttuessa, valtioneuvoston asetuksen voimassaolo päättyessä.

Muutosehdotus liittyy lakiin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta (HE 38/2014). Laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2015. Muutoksen myötä 6-15 vuotiaiden ruotsinkielisten asukkaiden määrä ei enää vaikuta valtionosuuksiin. Ainoastaan kaksikielisten kuntien valtionosuuksien määräytymiseen vaikuttaa kunnan suomenkielisten ja ruotsinkielisten määrä. Sellaiset kunnat joissa on asukkaita molemmista kieliryhmistä, mutta joissa vähemmistökielisten määrä alittaa kielilain 5 § 2 momentin raja-arvot, eivät enää ole oikeutettuja kielilisään. Nykyisen lain nojalla nämä kunnat voivat vapaaehtoisesti tulla kaksikieliseksi vasta vuoden 2023 alusta. Ehdotetulla muutoksella ehkäistään sitä että muutos valtionosuuksiin taloudellisesti heikentää perusoikeuksien toteuttamismahdollisuuksia kunnissa.

Kielilakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 § 3 momentti, jonka nojalla yksikielinen kunta voidaan valtuustonsa esityksestä säätää kaksikieliseksi valtioneuvoston asetuksella. Kielellisen aseman muuttaminen ei enää olisi riippuvainen 1 momentin nojalla annettavan asetuksen kymmenvuotiskauden alkamis- ja päättymisajankohdasta. Valtioneuvosto ei voisi kesken kielilaissa säädetyn kymmenvuotiskauden päättää, että kunta muuttuu kunnan valtuuston esityksestä kaksikielisestä kunnasta yksikieliseksi. Ehdotetun 3 momentin nojalla annetun asetuksen voimassaolo päättyisi 1 momentissa tarkoitetun valtioneuvoston asetuksen voimassaolon päättyessä. Valtioneuvosto säätäisi edelleen kaikkien kuntien kielellisestä asemasta kymmenen vuoden välein.

2 Esityksen vaikutukset

2.1 Taloudelliset vaikutukset

Ehdotus liittyy lakiin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta, joka astuu voimaan 1.1.2015. Uudessa järjestelmässä yksi laskennallinen kustannusten määräytymisperuste on kaksikielisyys. Tarkoituksena on korvata kunnalle kaksikielisyydestä johtuvia kustannuksia. Kunnassa asuvien 6-15 vuotiaiden ruotsinkielisten lasten määrä ei enää vaikuta kunnan valtionosuuksiin, joka vaikuttaa yksikielisten kuntien talouteen. Kunnat jotka näin ollen ovat saaneet kuntalaisten kieleen perustuvia valtionapuja, mutta menettävät ne valtionapu-uudistuksen myötä, voivat tämän ehdotuksen myötä vapaaehtoisesti hakeutua kaksikieliseksi. Ehdotuksella on vaikutuksia valtiontalouteen siinä tapauksessa, että yksikielinen kunta säädetään kaksikieliseksi.

2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Viranomaisen tulee toiminnassaan oma-aloitteisesti huolehtia siitä, että yksityishenkilön kielelliset oikeudet toteutuvat käytännössä. Kaksikielisen viranomaisen tulee palvella yleisöä suomeksi ja ruotsiksi. Viranomaisen tulee sekä palvelussaan että muussa toiminnassaan osoittaa yleisölle käyttävänsä molempia kieliä. Kaksikielisen viranomaisen tulee yhteydenotoissaan yksityishenkilöihin ja oikeushenkilöihin käyttää näiden kieltä, suomea tai ruotsia, jos se on tiedossa tai kohtuudella selvitettävissä, taikka molempia.

Kunnan velvollisuudet palvella ja järjestää palveluja suomeksi ja ruotsiksi laajenevat, jos sen asema muuttuu yksikielisestä kaksikieliseksi.

2.3 Kielelliset vaikutukset

Ehdotus mahdollistaa sen, että kunta muuttuu yksikielisestä kaksikieliseksi aikaisemmin, ja vaikuttaa näin laajentavasti perusoikeuksien toteutumiseen. Toteutuminen edellyttää, että kaksikieliseksi

muuttuva yksikielinen kunta suunnittelee ja järjestää toimintansa kielilainsäädännön ja kunnan kielellisiä palveluja koskevien sääntöjen edellyttämällä tavalla.

3 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä. Esityksestä on pyydetty lausunto.

Lausuntoaika on kolme viikkoa. Lausuntoajan pituutta perustellaan sillä, että kyseessä on ehdotus suppeaksi hallituksen esitykseksi ja että esityksen antaminen liittyy lakiin kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta annetun lain muuttamiseen, joka astuu voimaan 1.1.2015.

4 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä joulukuuta 2014. Tarkoituksena on että valtioneuvosto voisi säätää kunnan kaksikieliseksi 1 päivästä tammikuuta, samanaikaisesti kun laki kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta annetun lain muuttaminen tulee voimaan.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kielilain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kielilain (423/2003) 5 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 480/2013, seuraavasti:

5 §

Kielellinen jaotus

Kielellisen jaotuksen perusyksikkö on kunta. Kunta on joko *yksikielinen* tai *kaksikielinen*. Valtioneuvoston asetuksella säädetään joka kymmenes vuosi virallisen tilaston perusteella, mitkä kunnat ovat kaksikielisiä ja mikä on näiden kuntien enemmistön kieli sekä mitkä kunnat ovat suomen- tai ruotsinkielisiä yksikielisiä kuntia.

Kunta on säädettävä kaksikieliseksi, jos kunnassa on sekä suomen- että ruotsinkielisiä asukkaita ja vähemmistö on vähintään kahdeksan prosenttia asukkaista tai vähintään 3 000 asukasta. Kaksikielinen kunta on säädettävä yksikieliseksi, jos vähemmistö on alle 3 000 asukasta ja sen osuus on laskenut alle kuuden prosentin.

Kunnan valtuuston esityksestä valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää kunta kaksikieliseksi, vaikka kunta muuten olisi yksikielinen. Valtioneuvoston asetuksen

voimassaolo päättyy 1 momentissa tarkoitetun valtioneuvoston asetuksen voimassaolon päättyessä.

Jos kuntajakoa muutetaan, on samalla päätettävä muutoksen vaikutuksesta kuntien kielelliseen asemaan. Jos kaksikielinen kunta tulee kuntajaon muutoksen johdosta osaksi sellaista uutta kuntaa, joka 2 momentin nojalla olisi säädettävä yksikieliseksi, on uusi kunta kuitenkin kaksikielinen. Tällaisen kunnan kielellistä asemaa ei voida muuttaa 1 momentin nojalla annetulla valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan _ päivänä kuuta 20_
Päiväys, allekirjoitukset

Laki

kielilain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kielilain (423/2003) 5 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 480/2013, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

5 §

Kunta on säädettävä kaksikieliseksi, jos kunnassa on sekä suomen- että ruotsinkielisiä asukkaita ja vähemmistö on vähintään kahdeksan prosenttia asukkaista tai vähintään 3 000 asukasta. Kaksikielinen kunta on säädettävä yksikieliseksi, jos vähemmistö on alle 3 000 asukasta ja sen osuus on laskenut alle kuuden prosentin. *Kunnan valtuuston esityksestä valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää kunta kaksikieliseksi seuraavaksi kymmenvuotisjaksoksi, vaikka kunta muuten olisi yksikielinen.*

Ehdotus

5 §

Kunta on säädettävä kaksikieliseksi, jos kunnassa on sekä suomen- että ruotsinkielisiä asukkaita ja vähemmistö on vähintään kahdeksan prosenttia asukkaista tai vähintään 3 000 asukasta. Kaksikielinen kunta on säädettävä yksikieliseksi, jos vähemmistö on alle 3 000 asukasta ja sen osuus on laskenut alle kuuden prosentin.

Kunnan valtuuston esityksestä valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää kunta kaksikieliseksi, vaikka kunta muuten olisi yksikielinen. Valtioneuvoston asetuksen voimassaolo päättyy 1 momentissa tarkoitetun valtioneuvoston asetuksen voimassaolon päättyessä.
